

WIRTY - 22 września 2021 r.

Jak co roku Pomorska Rada FSNT-NOT zorganizowała wyjazd dla seniorów ze Stowarzyszeń rezydujących w Domu Technika w Gdańsku przy ul. Rajskiej 6. Tym razem wydarzenie przypadło w pierwszy dzień jesieni, a celem wyjazdu był **Aboretum Wirty**. Wśród 22 uczestników byli m.in. członkowie Oddziału Gdańsk SEP.

Arboretum Wirty, to ogród dendrologiczny jest najstarszym leśnym ogrodem dendrologicznym w Polsce położonym w miejscowości Wirty nad Jeziorem Borzechowskim w odległości ok. 5 km od Zblewa, 17 km od Starogardu Gdańskiego. Został założony w 1875 r. przez nadleśniczego Adama Puttricha na fali panującej wtedy w Europie mody na zadrzewienie gatunkami z innych stref klimatycznych. Na terenie ogrodu dendrologicznego istnieje możliwość wynajęcia wiaty turystycznej oraz zorganizowania ogniska. Zorganizowane grupy mogą także skorzystać z opieki przewodnika.

Podczas jazdy do Wirt główna organizator przedstawiła program wyjazdu, który przewidywał: zwiedzanie ogrodu z leśniczymi ogrodu, zbieranie grzybów w wolnym czasie oraz pieczenie kiełbasek na ognisku. Na parkingu przed wejściem do Aboretum czekali na nas leśniczy, którzy przedstawili nam historię ogrodu. Każdy z uczestników otrzymał mapkę ogrodu, w której były oznaczone kolorami ścieżki: czarna – Schwappacha, niebieska – parkowa, czerwona – azaliowa, żółta – widokowa, obok której jest brązowa – trasa przez bagno. Najkrótszy czas przejścia trasy parkowej to 0,5 godz., najdłuższej czarnej – 1 godz. Piękno ogrodu powoduje, że zatrzymujemy się co chwilę, by odpocząć i podziwiać znajdujące się tu okazy. Po ogrodzie można poruszać się wyłącznie pieszo postępując zgodnie z regulaminem ogrodu. Ponadto na około ogrodu prowadzi trasa fioletowa – ścieżka pieszo-rowerowa oraz oznaczone miejsca najokazalszych drzew: orzech pośredni (jedyne okazy w Polsce), tulipanowiec amerykański, azalie i różaneczniki (ok. 40 odmian), metasekwoja chińska, cyprysik groszkowy, jodła grecka, żywotniki, różaneczniki katawbijskie, daglezwia zielona, cis pospolity, grab odmiana dębolistna czy platan klonolistny. Wiele z tych okazów zostało posadzonych jeszcze w XIX wieku. W ogrodzie znajduje się 830 odmian drzew i krzewów. Przed wejściem zostało zrobione pamiątkowe zdjęcie uczestników. Po przekroczeniu bramy ogrodu zobaczyliśmy drzewo, a w nim rzeźbę patrona leśników św. Franciszka. Pan leśniczy zaprowadził nas do łuszczarni, gdzie przedstawił nam proces uzyskiwania nasion do nasadzeń. Z zebranych szyszek najokazalszych drzew uzyskuje się nasiona do nasadzeń. Szkółki do nasadzeń są o powierzchni 1 ara. Na tej powierzchni sadi się 15.000 sosenek, na co potrzeba nasion o wadze 0,3 kg. Najtrudniej uzyskać nasiona z szyszek jodłowych. Uzyskane nowe rośliny jedno- (sosna) lub dwuletnie (jodła) przesadzane są na stałe miejsce. Zwiedziliśmy nowoczesne szklarnie w której rośliny te są hodowane w określonej temperaturze i wilgotności. W ogrodzie odtwarzane są zanikające rośliny chronione jak: wawrzynek wilcze łyko, sasanka wiosenna, lilia złotogłów, pierwiosnek lekarski. Następnie udaliśmy się szlakiem żółtym – widokowym przy którym zobaczyliśmy oprócz okazałych drzew, ze zwalonego dęby wykonane gustownie ławeczkę i fotele ze stolikiem (idealny zestaw dla brydżystów). Idąc obok sztucznego bagienka doszliśmy do dwu punktów widokowych nad Jeziorem Borzechowskim. W drodze powrotnej szliśmy obok grobu Viktora Puttricha – syna założyciela arboretum oraz 2 jabłoni wrzecionowych odm. Charlottea na których były dorodne jabłka. Doszliśmy do wiaty edukacyjnej na kawę i herbatę. Na ścianie we wnętrzu wiaty były kolorowe płaskorzeźby 52 ptaków (można było się podszkolić z rozpoznawaniu ptaków) oraz wypchanego wilka i bobra ze zwalonym przez niego drzewem. W wiacie inny leśniczy opowiedział nam dalszą historię ogrodu w tym o drzewie *Pyrus salicifolia* na którym rosną „gruszki na wierzbie”. Okazało się, że jest to odmiana gruszy, która ma liście jak wierzba. Ponadto dowiedzieliśmy się, że w ogrodzie

można spotkać kilka rzadko spotykanych ptaków jak: rudą kanię, czarnego dzięcioła, a nawet orła. Część osób nastawiła się na zbieranie grzybów, ale w tym roku grzyby rosną, ale nie w tym lesie. Na koniec organizatorzy zapewnili uczestnikom po kiełbasce, które zostały usmażone na ognisku znajdującym się obok wiaty edukacyjnej. Podczas naszego zwiedzania były również inni w tym szkolna młodzież. Okazuje się, że w ciągu roku ok. 20.000 osób zwiedza ogród i najczęściej ogród są to wycieczki emerytów i szkolne z przygotowanymi trasami do biegu na orientację. Dowiedzieliśmy się, że najpiękniej prezentuje się arboretum późną wiosną kiedy kwitną azalie, różaneczniki i liliowce.

Historia Arboretum – Nadleśniczy nadleśnictwa Wirty Adam Putrich w szkółce drzew owocowych w latach 1875-1880 zastosował szpalerowe nasadzenie drzew owocowych, a w latach 1890-1898 przy współpracy z prof. Adamem Schwappachem, założył 29 powierzchni doświadczalnych badających sposoby naturalizacji i aklimatyzacji oraz możliwości wykorzystania gospodarczego drzew obcego pochodzenia. Założono księgi, w których zapisywano obserwacje, a do wybuchu I wojny światowej wyniki badań publikowano w fachowych pismach. Ponadto na przełomie XIX i XX wieku zgromadzono tu wielką kolekcję róż. Ogród podzielony został na cztery części: ogród dendrologiczny, roślinność europejska, amerykańska i azjatycka. Na 33 hektarach, pośród ponad 450 gatunków drzew i krzewów stworzono m.in. ścieżkę widokową oraz dydaktyczną o długości około 2,7 km, pozwalającą poznać różne typy lasów oraz sposoby ich zagospodarowania i ochrony. Poszczególne części dzielą się na kwatery poprzedzielane drogami i oznaczone cyframi. Kolekcja arboretum dzieli się na dwie części: część parkowa i leśna. Część parkowa obejmuje kolekcję drzew iglastych i liściastych wysadzanych rzędami wzdłuż ścieżek. Część leśna przylegająca bezpośrednio do jeziora Borzechowskiego, poprzecinana dolinkami z okazami drzew egzotycznych i blisko dwustuletnich drzew krajowych.

Do lat pięćdziesiątych XX w. staraniem nadleśniczych Kazimierza Szulisławskiego i Józefa Pozorskiego wzbogacono kolekcję o nową aleję drzew egzotycznych i zajmujące około 0,44 ha alpinarium. Wielkie zniszczenia w drzewostanach spowodował huragan z 2 listopada 1981 r., który powalił większość najstarszych daglezi. Część nasadzeń zniszczyły mroźne zimy w latach 50. XX w. i w latach 1987-1988, kiedy to w styczniu temperatury dochodziły do -30 stopni.

W latach 1984-1988 zasadzono m.in. wiele drzew dalekowschodnich oraz rozpoczęto prace projektowe nowego układu przestrzennego. Obecnie powiększono powierzchnię ogrodu włączając tereny dawnych szkółek i rozbudowano skalny ogród. W utrzymaniu i rozbudowie ogrodu oraz w pracach badawczych czynnie uczestniczy, obok służby leśnej, Instytut Dendrologii PAN w Kórniku.

Obecnie na terenie 39 kwater (33,61 ha) rośnie blisko 145 gatunków, odmian i form roślin iglastych i 310 liściastych, a także około 150 gatunków runa leśnego. W arboretum znajduje się jedyny w Polsce okaz orzecha pośredniego. Ogród podzielony jest na cztery części: ogród dendrologiczny, roślinność europejska, amerykańska i azjatycka. Poszczególne części dzielą się na kwatery poprzedzielane drogami i oznaczone cyframi. Kolekcja arboretum dzieli się na dwie części. Część parkowa obejmuje kolekcję drzew iglastych i liściastych wysadzanych rzędami wzdłuż ścieżek. Część leśna przylegająca bezpośrednio do jeziora Borzechowskiego, poprzecinana jest dolinkami z okazami drzew egzotycznych i blisko dwustuletnich drzew krajowych. Zaplecze gospodarcze składa się z budynku administracyjno-biurowego, wyluszcarni szyszek, komór do sortowania i przechowywania nasion, magazynu szyszek,

tuneli foliowych i szklarni. W lesie powstała ścieżka dydaktyczna o długości około 2,7 km, pozwalająca poznać różne typy lasów oraz sposoby ich zagospodarowania oraz ochrony.

Oprac.: Rusin Marek, SEP Oddział Gdańsk